

dr Barbara Fura

Zakład Metod Ilościowych
Wydział Ekonomii, Uniwersytet Rzeszowski

dr Marek Fura

Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego

Zróżnicowanie kapitału intelektualnego pracowników w wieku przedemerytalnym

WPROWADZENIE

Istotnym wyróżnikiem kształtującego się społeczeństwa informacyjnego są kompetencje osób. Szczególną kategorię tego społeczeństwa tworzą pracownicy w wieku przedemerytalnym. Artykuł prezentuje wyniki pomiaru zróżnicowania kapitału intelektualnego według struktury demograficznej, społecznej i zawodowej pracowników w fazie schyłkowej cyklu zawodowego. Analizę przeprowadzono w oparciu o wyniki badań empirycznych przeprowadzonych w 2009 r. w województwie podkarpackim na reprezentatywnej losowo-kwotowej próbie 360 osób. Dane empiryczne zgromadzono za pomocą anonimowej ankiety. Respondentami w badaniu były kobiety w wieku 50–59 lat (160 osób) oraz mężczyźni w wieku 50–64 lat (200 osób), pracujący w sektorze przemysłowo-budowlanym oraz usług rynkowych i nierynkowych. Pomiaru kapitału intelektualnego dokonano poprzez analizę zmiennych jakościowych: 1) znajomość języka obcego – co najmniej jednego, w stopniu umożliwiającym swobodną komunikację, 2) uczestnictwo w szkoleniach – liczba odbytych szkoleń w ciągu ostatnich pięciu lat, poza szkoleniami BHP, 3) obsługa komputera – liczba obsługiwanych aplikacji, 4) korzystanie z sieci Internet.

Do analizy danych empirycznych zastosowano test niezależności chi-kwadrat Pearsona. Siłę wykazanych zależności zmierzono przy pomocy współczynnika zbieżności V-Cramera. Natomiast do rozpoznania podobieństwa profili zmiennych obrazujących kapitał intelektualny a zmiennych demograficznych, społecznych i zawodowych wykorzystano wielowymiarową analizę korespondencji.

ROLA KAPITAŁU INTELEKTUALNEGO PRACOWNIKÓW W SPOŁECZEŃSTWIE INFORMACYJNYM

Kluczowymi zasobami organizacji nie są aktywa materialne, czy finansowe a te nienamacalne, rzadkie, cenne, trudne do imitacji i zastąpienia zasoby niematerialne¹. Jedną z najważniejszych wartości generujących znaczący wkład do rozwoju ludzkości w XXI wieku będą stanowiąc intelektualiści, pracownicy organizacji opartych na informacji. Ich rosnąca liczba i coraz wyższy poziom kompetencji związany jest z wykorzystaniem metod aktywnego uczenia się. Kapitał intelektualny organizacji to główny środek generowania przez nią przewagi konkurencyjnej². Na kapitał ten składa się zbiór jednostek, które wiedzą, w jaki sposób uzyskać dostęp do informacji i w jaki sposób wykorzystać każdy jej rodzaj, nieustannie zwiększające swoją kreatywność. W społeczeństwie informacyjnym wszystkie organizacje dążące do efektywnego wykorzystania zasobów kapitału ludzkiego i chcące zarządzać informacją o strategicznej wartości oraz zmierzające w kierunku ponadczasowej organizacji wiedzy muszą budować swoją aktywność w zakresie szkolenia i rozwoju w oparciu o proces niestannego uczenia się. A zatem perspektywa organizacji w społeczeństwie informacyjnym powinna uwzględniać element ludzki, co oznacza spojrzenie koncentrujące się na kapitale ludzkim kreującym innowacje i informacje – centrum procesów organizacyjnych odpowiadające potrzebie projektowania organizacji skoncentrowanych na czynniku ludzkim³. Kapitał ludzki organizacji to wiedza, umiejętności, zdolności i cechy posiadane przez jej pracowników, które przyczyniają się do przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa⁴. Na kapitał ludzki organizacji składają się w szczególności kompetencje pracowników w wieku przedemerytalnym, które to w świetle zachodzących przemian demograficznych społeczeństw rozwiniętych winny być odpowiednio rozwijane i wykorzystane⁵.

---

¹ P.Y. Chu, Y.L. Lin, H.H. Hsiung, T.Y. Liu, *Intellectual capital: An empirical study of ITRI*, "Technological and Forecasting & Social Change" 2006, nr 73, s. 886.

² Y.-H. Hsu, W. Fang, *Intellectual capital and new product development performance: The mediating role of organizational learning capability*, "Technological Forecasting & Social Change" 2009, nr 76, s. 665.

³ M. Atak, R. Erturgut, *Importance of educated human resources In the information age and view of information society organizations on human*, "Procedia Social and Behavioral Sciences" 2010, nr 2, s. 1452.

⁴ M.S. Adam, C. Urquarth, *No man is an island: Social and human capital in IT capacity building in Maldives*, "Information and Organization" 2009, nr 19, s. 2.

⁵ Szerzej w literaturze polskojęzycznej na temat aspektów zmiany struktury wiekowej zasobów pracy i wykorzystania tych zasobów pisali przykładowo: E. Rosset, S. Klonowicz, B. Urbaniak, J. Kurkiewicz, J. Kowaleski, P. Szukalski.

KOMPETENCJE PRACOWNIKÓW WEDŁUG STRUKTURY DEMOGRAFICZNEJ

Badaną populację przedstawiono z uwzględnieniem podziału na sektory ekonomiczne, w których pracowali respondenci (tabela 1).

Tabela 1. Struktura próby według sektorów ekonomicznych i płci

Sektor ekonomiczny		
Przemysł i budownictwo	Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe
M(102), K(32)	M(68), K(55)	M(30), K(73)

Źródło: opracowanie własne.

Najliczniejszą reprezentację stanowili zatrudnieni w przemyśle i budownictwie (37,2%), w usługach rynkowych (34,2%) oraz w usługach nierynkowych (28,6%). W każdym z rozważanych sektorów ekonomicznych frakcją osób według płci uznano za wystarczającą do przeprowadzenia analizy statystycznej.

Strukturę demograficzną pracowników w fazie przedemerytalnej cyklu zawodowego scharakteryzowano za pomocą zmiennych jakościowych: płeć, wiek oraz miejsce zamieszkania. Wyniki badania zależności pomiędzy zmiennymi opisującymi strukturę demograficzną pracowników a posiadanymi przez nich kompetencjami, będącymi elementem składowym ich kapitału ludzkiego, zamieszczono w tabeli 2.

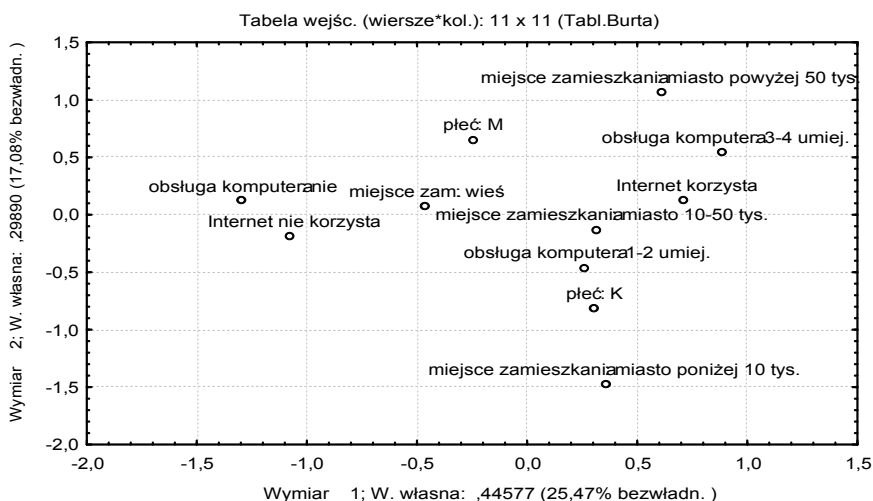
Tabela 2. Wartość statystyk testu niezależności chi-kwadrat Pearsona pomiędzy zmiennymi demograficznymi: płeć, wiek, miejsce zamieszkania a poziomem kompetencji respondentów

Znajomość języka obcego	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Płeć	0,0440	3,8415	1	0,8338	–	nie
Wiek	0,6842	3,8415	1	0,4082	–	nie
Miejsce zamieszkania	3,6957	7,8147	3	0,2963	–	nie
Udział w szkoleniach	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Płeć	4,3907	9,4877	4	0,3557	–	nie
Wiek	5,5935	9,4877	4	0,2316	–	nie
Miejsce zamieszkania	16,9505	21,0261	12	0,1515	–	nie
Obsługa komputera	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Płeć	14,5600	5,9915	2	0,0007	0,2011	tak
Wiek	4,8600	5,9915	2	0,0879	–	nie
Miejsce zamieszkania	8,8490	12,5916	6	0,1823	–	nie
Korzystanie z sieci Internet	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Płeć	0,9751	3,8415	1	0,3234	–	nie
Wiek	1,7480	3,8415	1	0,1861	–	nie
Miejsce zamieszkania	23,5124	7,8147	3	0,0000	0,2556	tak

Źródło: opracowanie własne.

Znajomość języka obcego nie była zależna od żadnej z przyjętych zmiennych demograficznych. Podobnie płeć, wiek, ani miejsce zamieszkania nie oddziaływały na doksztalcanie się mierzone liczbą odbytych szkoleń. Płeć była natomiast czynnikiem determinującym umiejętność obsługi komputera ($V=0,20$). Miejsce zamieszkania miało wpływ na fakt korzystania z sieci Internet ($V=0,26$).

Podobieństwo profili zmiennych, między którymi wykryto zależności zilustrowano na rysunku 1.

Rysunek 1. Mapa korespondencji pomiędzy zmiennymi demograficznymi: płeć, miejsce zamieszkania a poziom kompetencji respondentów

Źródło: opracowanie własne.

W większym stopniu mieszkańcy wsi i mężczyźni deklarowali brak umiejętności obsługi komputera i wykorzystania sieci Internet. Posiadanie podstawowych umiejętności obsługi komputera cechowało częściej kobiety, na ogół mieszkanki miast o liczbie od 10 do 50 tys. mieszkańców, rzadziej kobiety – mieszkanki wsi. Wykorzystanie sieci Internet było na zbliżonym poziomie zarówno u kobiet, jak i u mężczyzn. Z sieci korzystały najczęściej osoby z miast o liczbie od 10 do 50 tys. mieszkańców, najrzadziej – mieszkańcy wsi. Ponadto najwyższy poziom obsługi komputera cechował częściej mężczyzn zamieszkujących w dużych i średnich miastach (o liczbie powyżej 50 tys. i 10–50 tys. mieszkańców). Respondenci ci z reguły korzystali również z sieci Internet.

Uogólniając można stwierdzić, że pracownicy w wieku przedemerytalnym mieszkający na wsi z reguły nie posiadali zdolności obsługi komputera, ani nie korzystali z sieci Internet. Podstawowe umiejętności obsługi komputera (1–2 umiejętności) cechowała częściej kobiety zamieszkujące w mniejszych miastach.

Wyższy poziom obsługi komputera wiązał się z wykorzystaniem sieci Internet i dotyczył częściej mężczyzn na ogół zamieszkujących w większych miastach. Prezentowane wyniki badań potwierdziły zagrożenie cyfrowego wykluczenia mieszkańców wsi i wyższy poziom wykorzystania technologii informatycznych przez mieszkańców miast. Na poziomie podstawowym był on rozwinięty wśród kobiet, natomiast na poziomie bardziej zaawansowanym wśród mężczyzn.

KOMPETENCJE PRACOWNIKÓW WEDŁUG STRUKTURY SPOŁECZNEJ

Do analizy struktury społecznej pracowników w fazie przedemerytalnej cyklu zawodowego posłużono się dwoma zmiennymi jakościowymi: wykształcenie i poziom dochodu respondentów. Wyniki testu niezależności pomiędzy wymienionymi zmiennymi a zmiennymi charakteryzującymi kapitał intelektualny pracowników ujęto w tabeli 3.

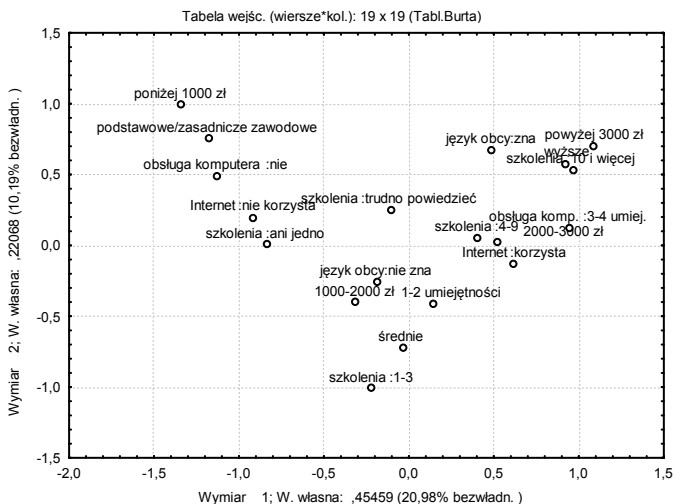
Tabela 3. Wartość statystyk testu niezależności chi-kwadrat Pearsona pomiędzy zmiennymi społecznymi: wykształcenie, poziom dochodu a poziomem kompetencji respondentów

Znajomość języka obcego	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Wykształcenie	16,2456	5,9915	2	0,0003	0,2124	tak
Poziom dochodów	5,8069	7,8147	3	0,1214	–	nie
Udział w szkoleniach	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Wykształcenie	59,6788	15,5073	8	0,0000	0,2879	tak
Poziom dochodów	76,3243	21,0261	12	0,0000	0,2712	tak
Obsługa komputera	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Wykształcenie	111,3980	9,4877	4	0,0000	0,3933	tak
Poziom dochodów	45,7748	12,5916	6	0,0000	0,2572	tak
Korzystanie z sieci Internet	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Wykształcenie	64,7201	5,9915	2	0,0000	0,4240	tak
Poziom dochodów	43,6737	7,8147	3	0,0000	0,3553	tak

Źródło: opracowanie własne.

Większość zmiennych była istotnie stochastycznie zależna. Najsilniejsze oddziaływanie wykazano pomiędzy wykształceniem a wykorzystaniem sieci Internet ($V=0,42$) oraz pomiędzy poziomem obsługi komputera ($V=0,39$). Korzystanie z sieci było ponadto zdeterminowane poziomem dochodów ($V=0,36$). Pozostałe zależności miały zbliżoną siłę.

Powiązania między kategoriami analizowanych zmiennych zobrazowano na rysunku 2.

Rysunek 2. Mapa korespondencji pomiędzy zmiennymi społecznymi: wykształcenie, poziom dochodu a poziom kompetencji respondentów

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym i o dochodzie poniżej 1000 zł z reguły deklarowali brak umiejętności obsługi komputera, nie korzystali z sieci Internet, nie podnosili również swoich kwalifikacji poprzez udział w szkoleniach. Była to grupa respondentów o najniższym potencjale intelektualnym. Respondenci z wykształceniem średnim tworzyli kolejną grupę pod względem posiadanego kapitału intelektualnego. Większość z nich znajdowała się w grupie o dochodach w granicach 1000–2000 zł. Pracownicy ci deklarowali znajomość języka obcego, posiadali podstawowe umiejętności obsługi komputera, podnosili również swoje kwalifikacje poprzez uczestnictwo w szkoleniach zawodowych. Respondenci z wykształceniem średnim i wyższym, w większości korzystali z sieci Internet, częściej uczestniczyli w szkoleniach, a ich dochód kształtował się na poziomie 2000–3000 zł. Grupę najlepiej zarabiających stanowiły osoby znające język obcy, podnoszące swoje kwalifikacje poprzez częsty udział w szkoleniach, w większości deklarujące posiadanie umiejętności obsługi komputera oraz korzystające z sieci Internet.

Na podstawie przedstawionych wyników badań stwierdzono, że słabiej wykształceni pracownicy w wieku przedemerytalnym stanowili jednocześnie grupę osób najmniej zarabiających. Na uwagę zasługuje fakt, że osoby te na ogół nie podnosiły swych kwalifikacji, co może oznaczać, że albo pogodzili się ze swoją sytuacją materialną, albo nie mieli możliwości podnoszenia swoich kwalifikacji. Lepiej wykształceni mieli wyższe dochody. Ponadto wyższe kwalifikacje przekładały się na korzystanie z technologii informatycznych i posługiwanie się językiem obcym.

KOMPETENCJE PRACOWNIKÓW WEDŁUG STRUKTURY ZAWODOWEJ

W celu przedstawienia struktury zawodowej pracowników w fazie przedemerytalnej cyklu zawodowego w badaniu wyróżniono zmienne: sektor ekonomiczny, w którym zatrudnieni byli respondenci oraz fakt zajmowania przez nich stanowiska kierowniczego. Analizie poddano poziom kompetencji pracowników w zależności od wymienionych zmiennych. Wyniki testu niezależności pomiędzy przyjętymi zmiennymi przedstawiono w tabeli 4.

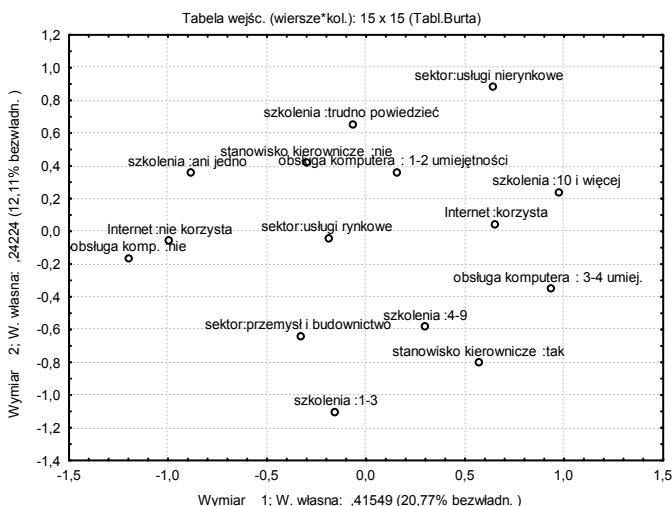
Tabela 4. Wartość statystyk testu niezależności chi-kwadrat Pearsona pomiędzy zmiennymi obrazującymi strukturę zawodową: sektor ekonomiczny, stanowisko kierownicze a poziom kompetencji respondentów

Znajomość języka obcego	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Sektor	0,7815	5,9915	2	0,6766	–	nie
Stanowisko kierownicze	2,5784	3,8415	1	0,1083	–	nie
Udział w szkoleniach	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Sektor	34,8446	15,5073	8	0,0000	0,2130	tak
Stanowisko kierownicze	26,9995	9,4877	4	0,0000	0,2739	tak
Obsługa komputera	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Sektor	16,1705	9,4877	4	0,0028	0,1499	tak
Stanowisko kierownicze	16,1270	5,9915	2	0,0003	0,2117	tak
Korzystanie z sieci Internet	$\chi^2_{emp.}$	$\chi^2_{\alpha} (\alpha = 0,05)$	df	p	V	zależność
Sektor	16,3082	5,9915	2	0,0003	0,2128	tak
Stanowisko kierownicze	9,9056	3,8415	1	0,0017	0,1636	tak

Źródło: opracowanie własne.

Poziom kompetencji pracowników określony przez znajomość języka obcego nie był uzależniony ani od branży działalności gospodarczej pracodawcy (sektora), ani od zajmowanego stanowiska. W przypadku pozostałych zmiennych wykazano istotne stochastycznie zależności. Udział w szkoleniach, obsługa komputera oraz korzystanie z sieci Internet były uzależnione zarówno od sektora ekonomicznego, jak i zajmowanego stanowiska. Najsilniejsze powiązanie wystąpiło pomiędzy zajmowanym stanowiskiem a częstotliwością udziału w szkoleniach. Współczynnik zbieżności V-Cramera w tym przypadku wyniósł 0,27. Nieznacznie niższą wartość siły oddziaływania zaobserwowano pomiędzy udziałem w szkoleniach i korzystaniem z sieci Internet a sektorem oraz pomiędzy umiejętnością obsługi komputera a zajmowanym stanowiskiem ($V=0,21$).

W celu zidentyfikowania podobieństw pomiędzy kategoriami powiązanych ze sobą zmiennych przeprowadzono wielowymiarową analizę korespondencji (rysunek 3).

Rysunek 3. Mapa korespondencji pomiędzy zmiennymi obrazującymi strukturę zawodową: sektor ekonomiczny, stanowisko kierownicze a poziomem kompetencji respondentów

Źródło: opracowanie własne.

Pracownicy zajmujący stanowiska kierownicze reprezentowali głównie sektor przemysłowy i budowlany. Byli to respondenci posługujący się komputerem i podnoszący swe kwalifikacje zawodowe poprzez system szkoleń oraz osoby częściej korzystające z sieci Internet. Pracownicy sektora usług rynkowych rzadziej korzystali z sieci Internet, nie posiadali również podstawowych umiejętności obsługi komputera. Natomiast pracownicy zatrudnieni w sektorze usług nierynkowych na ogół posiadali podstawowe umiejętności obsługi komputera i w większości korzystali z Internetu. Z reguły nie obejmowali oni stanowisk kierowniczych, a uczestnictwo w szkoleniach było wśród wymienionej grupy ankietowanych na poziomie niskim lub bardzo wysokim.

PODSUMOWANIE

Wśród większości badaczy panuje zgoda odnośnie do roli kapitału ludzkiego, w tym kapitału intelektualnego w kreowaniu wartości organizacji. Niejednokrotnie wartość tę tworzą pracownicy w wieku przedemerytalnym. Przedstawione wyniki badań pozwalają stwierdzić, że nagromadzony w obrębie wyróżnionej grupy pracowników kapitał intelektualny jest uzależniony od czynników demograficznych, społecznych oraz zawodowych. W przypadku pierwszej grupy czynników na jego stan miały wpływ płeć i miejsce zamieszkania. Płeć respondentów

determinowała zakres umiejętności obsługi komputera, a miejsce zamieszkania fakt wykorzystania sieci Internet. Spośród czynników społecznych istotne oddziaływanie na poziom kapitału intelektualnego miało zarówno wykształcenie, jak i dochód pracowników. Ponadto obie zmienne określające strukturę zawodową – sektor ekonomiczny i stanowisko kierownicze, korelowało ze stanem kapitału intelektualnego.

Sieć Internet dostarcza wyjątkowego narzędzia, w ramach którego rozszerza się i wzmacnia zakres komunikacji, powiązań, system połączeń wykonywanych bez względu na odległość, przyczyniając się do zmniejszenia się kosztów funkcjonowania organizacji⁶. W ciągu ostatnich lat wykorzystanie nowoczesnego sprzętu specjalistycznego i Internetu wzrosło. Pozyskiwanie informacji stało się łatwiejsze wraz z rozwojem różnego rodzaju mobilnych usług⁷. Dlatego ważne jest, aby wykorzystanie nowoczesnych technik informatycznych było na zadowalającym poziomie również wśród starszych pracowników. Stosowanie technologii informatycznych przez członków wymienionej grupy społecznej jest szczególnie ważne ze względu na możliwość przedłużania ich aktywności zawodowej poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii informatycznych. Internet i technika informatyczna stwarza bowiem dogodne możliwości pracy dla starszych pracowników, np. poprzez wykonywanie zadań na odległość, w elastycznych godzinach i stonkowo nieuciążliwych warunkach.

Wykorzystaniu Internetu sprzyjało zamieszkiwanie w miastach, lepsze wykształcenie oraz wyższy poziom dochodów. Natomiast na poziom obsługi komputera miały wpływ płeć respondentów, wykształcenie, jak i poziom dochodów. Umiejętność obsługi komputera była zmienną związaną przede wszystkim z poziomem edukacji, przekonujące dowody korelacji pomiędzy stanem skomputeryzowania organizacji a poziomem edukacji jej pracowników wykazano w wielu krajach⁸. Wykorzystanie technologii informatycznych miało również powiązanie z uwzględnionymi w badaniu zmiennymi charakteryzującymi strukturę zawodową ankietowanych, tj. sektor ekonomiczny oraz zajmowane stanowisko. Innymi determinantami kapitału intelektualnego badanych były znajomość języka obcego oraz podnoszenie kwalifikacji poprzez udział w szkoleniach. Posługiwanie się językiem obcym było uzależnione jedynie od wykształcenia badanych. Natomiast częstotliwość udziału w szkoleniach była zdeterminowana poziomem wykształcenia, ale również zależała od zajmowanego stanowiska, sektora ekonomicznego i dochodów respondentów.

---

⁶ J.E. Fountain, *Constructing the information society: women, information technology, and design*, "Technology in Society" 2000, nr 22, s. 47.

⁷ L. Korpinen, R. Pääkkönen, *Self-reported use of ICT (Information and communication technology) uptake in 2002 and discomfort amongst Finns aged 45–66*, "Applied Economics" 2010, nr XXX, s. 1.

⁸ A. Bayo-Moriones, F. Lera-López, *A firm-level analysis of determinants of ICT adoption in Spain*, "Technovation" 2007, nr. 27, s. 356.

LITERATURA

- Adam M.S., Urquarth C., *No man is an island: Social and human capital in IT capacity building in Maldives*, "Information and Organization" 2009, nr 19.
- Atak M., Erturgut R., *Importance of educated human resources In the information age and view of information society organizations on human*, "Procedia Social and Behavioral Sciences" 2010, nr 2.
- Bayo-Moriones A., Lera-López F., *A firm-level analysis of determinants of ICT adoption in Spain*, "Technovation" 2007, nr. 27
- Chu P.Y., Lin Y.L., Hsiung H.H., Liu T.Y., *Intellectual capital: An empirical study of ITRI*, "Technological and Forecasting & Social Change" 2006, nr 73.
- Fountain, *Constructing the information society: women, information technology, and design*, "Technology in Society" 2000, nr 22.
- Hsu Y.H., Fang W., *Intellectual capital and new product development performance: The mediating role of organizational learning capability*, "Technological Forecasting & Social Change" 2009, nr 76.
- Korpinen L., Pääkkönen P., *Self-reported use of ICT (Information and communication technology) uptake in 2002 and discomfort amongst Finns aged 45–66*, "Applied Economics" 2010, nr XXX.

Streszczenie

Artykuł prezentuje wyniki badań dotyczących zróźnicowania kapitału intelektualnego pracowników w wieku przedemerytalnym względem ich demograficznej, społecznej i zawodowej struktury. Badania przeprowadzono w 2009 r. na reprezentatywnej próbie 360 osób. Respondentami były kobiety w wieku 50–59 lat (160 osób) i mężczyźni w wieku 50–59 lat (200 osób). Pracownicy byli zatrudnieni w sektorze przemysłowym i budowlanym, jak również w usługach rynkowych i nierynkowych. Do zbadania zróźnicowania kapitału intelektualnego posłużyły następujące zmienne jakościowe: znajomość języka obcego, uczestnictwo w szkoleniach zawodowych, umiejętność obsługi komputera, korzystanie z sieci Internet. Do zbadania zależności pomiędzy poziomem kapitału intelektualnego a cechami respondentów posłużono się testem niezależności chi-kwadrat Pearsona. Siłę wykazanych zależności zmierzono przy użyciu współczynnika zbieżności V-Cramera, a w celu ich doprecyzowania wykorzystano analizę korespondencji.

Differentiation of intellectual capital of the workers in the age before retirement*Summary*

The article presents research results related to the intellectual capital diversity according to demographic, social and professional structure of the employees before retirement. The research was conducted in 2009 in the Podkarpacie province on the representative sample of 360 people. The respondents were women in the age 50–59 (160) and men in the age 50–64 (200). Respondents were employed in the industrial and building sections and also in market and nonmarket services. The survey was accomplished through determining following qualitative variables: foreign language command, training participation, computer usage, Internet usage. In order to analyze collected data Pearson's chi-square test of independence was applied. The force of indicated dependences was examined using V-Cramer's coefficient of coincidence. The specification of revealed dependences was conducted through the analysis of correspondence application.